

Konvencija o pravu djeteta

Odobrena i predložena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine 44/25 od 20. novembra 1989.

STUPANJE NA SNAGU: 2. septembra 1990., u skladu sa članom 49.

PREAMBULA

Države članice ove konvencije,

Smatrajući da, u skladu sa principima proklamiranim na Povelji Ujedinjenih naroda, priznavanje urođenog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih pripadnika ljudske zajednice predstavlja osnovu slobode, pravde i mira u svijetu,

Imajući u vidu da su narodi Ujedinjenih naroda u Povelji ponovo potvrdili vjeru u osnovna prava čovjeka i dostojanstvo i vrijednost ljudske ličnosti i odlučili doprinijeti socijalnom napretku i podizanju životnog standarda u većoj slobodi,

Svjesne da su Ujedinjeni narodi u Općoj deklaraciji o pravima čovjeka i međunarodnim paktovima o pravima čovjeka proklamirale i saglasile se da svakom pojedincu pripadaju sva prava i slobode sadržane u njima, bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo ubjeđenje, nacionalno ili socijalno porijeklo i imovinsko stanje, rođenje ili drugi status,

Podsjećajući da su Ujedinjeni narodi u Općoj deklaraciji o pravima čovjeka proklamirali da djetinjstvu pripada posebna briga i pomoć,

Uvjerene da obitelji, kao osnovnoj jedinici društva i prirodnoj sredini za razvoj i blagostanje svih njenih članova, a posebno djece, treba da bude pružena prijeko potrebna zaštita i pomoć kako bi mogla u potpunosti da preuzme odgovornosti u zajednici,

Svjesne činjenice da dijete, u cilju potpunog i skladnog razvoja ličnosti, treba da raste u obiteljskoj sredini, u atmosferi sreće, ljubavi i razumijevanja,

Smatrajući da dijete treba da bude u potpunosti pripremljeno da živi samostalno u društvu i da bude odgojeno u duhu ideala proklamiranih u Povelji Ujedinjenih naroda, a posebno u duhu mira, dostojanstva, tolerancije, slobode, ravnopravnosti i solidarnosti,

Imajući u vidu da je potreba za posvećivanjem posebne brige za dijete iznesena u Ženevskoj deklaraciji o pravima djeteta iz 1924. godine i u Deklaraciji o pravima djeteta koje su usvojili Ujedinjeni narodi 1959. godine i priznata u Općoj deklaraciji o pravima čovjeka, u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (posebno u članovima 23. i 24.), u Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (posebno u članu 10.) i u statutima i odgovarajućim instrumentima specijaliziranih agencija i međunarodnih organizacija koje se bave zaštitom djece,

Imajući u vidu, kako je naznačeno u Deklaraciji o pravima djeteta koju je usvojila Generalna skupština 20. novembra 1959. godine, da su "djetetu, s obzirom na njegovu fizičku i mentalnu nezrelost, potrebni posebna zaštita i briga, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu, kako prije tako i poslije rođenja",

Podsjećajući na odredbe Deklaracije o socijalnim i pravnim principima koji se odnose na zaštitu i blagostanje djece, s posebnim osvrtom na nacionalno i međunarodno starateljstvo i usvojenje, Pravila Ujedinjenih naroda o standardnom minimumu i maloljetničkom pravosuđu (Pekinška pravila) i Deklaracija o zaštiti žena i djece u slučaju vandrednog stanja i oružanog sukoba,

Svjesne da u svim zemljama svijeta ima djece koja žive u vanredno teškim uvjetima i da je takvoj djeci prijeko potrebna briga,

Uzimajući u obzir značaj tradicija i kulturnih vrijednosti svakog naroda za zaštitu i skladan razvoj djeteta,

Svjesne značaja međunarodne suradnje za poboljšanje uvjeta života djece u svim zemljama, posebno u zemljama u razvoju,

Saglasile su se o sljedećem:

DIO I

Član 1.

Za svrhe ove konvencije, dijete je ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ako se, na osnovu zakona koji se odnosi na dijete, punoljetstvo stiće ranije.

Član 2.

1. Države članice ove konvencije poštuju i osiguravaju prava sadržana u Konvenciji svakom djetetu pod njihovom jurisdikcijom, bez ikakve diskriminacije i bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, imovno stanje, onesposobljenost, rođenje ili drugi status djeteta ili njegovog roditelja ili zakonitog staratelja.
2. Države članice poduzimaju sve potrebne mjere kako bi se osigurala zaštita djetete od svih oblika diskriminacije ili kazne zasnovane na statusu, aktivnostima, izraženom mišljenju ili uvjerenju roditelja, zakonitih staratelja ili članova obitelji djeteta.

Član 3.

1. U svim aktivnostima koje se tiču djece od primarnog značaja su interesi djeteta bez obzira na to da li ih provode javne ili privatne institucije za socijalnu zaštitu, sudovi, administrativni organi ili zakonodavna tijela.
2. Države članice se obavezuju da djetetu osiguraju takvu zaštitu i brigu koja je prijeko potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i obaveze njegovih roditelja, zakonitih staratelja ili drugih pojedinaca koji su pravno odgovorni za dijete i poduzimaju u tom cilju sve potrebne zakonodavne i administrativne mjere.
3. Države članice se staraju da institucije, službe i ustanove koje su odgovorne za brigu ili zaštitu djece budu u skladu sa standardima koje su utvrdili nadležni organi, posebno u oblasti sigurnosti i zdravlja, i broju i podobnosti osoblja, kao i stručnog nadzora.

Član 4.

Države članice poduzimaju sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne i ostale mjere za ostvarivanje prava priznatih u ovoj konvenciji. U vezi sa ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, države članice poduzimaju takve mjere maksimalno koristeći svoja raspoloživa sredstva, a gdje je to potrebno, u okviru međunarodne suradnje.

Član 5.

Države članice poštuju odgovornosti, prava i dužnosti roditelja ili, ako je takav slučaj, članova šire porodice ili zajednice, kako je predviđeno lokalnim običajima, zakonskih staratelja ili drugih lica zakonski odgovornih za dijete, da na način koji je u skladu sa razvojem sposobnosti djeteta osiguraju, upute i usmjeravaju dijete u ostvarivanju njegovih prava koja su priznata u ovoj konvenciji.

Član 6.

1. Države članice priznaju da svako dijete samim rođenjem ima pravo na život.
2. Države članice osiguravaju u najvećoj mogućoj mjeri opstanak i razvoj djeteta.

Član 7.

1. Dijete se prijavljuje odmah nakon rođenja i od rođenja ima pravo na ime, pravo na staranje, državljanstvo i, ako je to moguće, pravo da zna ko su mu roditelji i pravo na njihovo staranje.
2. Države članice osiguravaju ostvarivanje ovih prava u skladu sa nacionalnim zakonima i svojim obavezama u skladu s odgovarajućim međunarodnim instrumentima iz ove oblasti, posebno u slučajevima u kojima bi dijete inače bilo osoba bez državljanstva.

Član 8.

1. Države članice se obavezuju da poštuju pravo djeteta na očuvanje svog identiteta, uključujući državljanstvo, ime i obiteljske veze, kako je to priznato zakonom, bez nezakonitog miješanja.
2. U slučajevima kada je dijete nelegalno lišeno nekih ili svih elemenata svog identiteta, države članice pružaju odgovarajuću pomoć i zaštitu kako bi mu što brže bio vraćen identitet.

Član 9.

1. Države članice osiguravaju da nijedno dijete ne bude odvojeno od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležni organi na osnovu sudskog uvida odluče, u skladu s odgovarajućim zakonom i procedurama, da je takvo razdvajanje prijeko potrebno i u najboljem interesu djeteta. Takva procedura može biti prijeko

- potrebna u određenom slučaju, kao npr. ako roditelji zlostavljaju ili zanemaruju dijete ili ako žive odvojeno pa se mora donijeti odluka o mjestu stanovanja djeteta.
2. U svakom postupku, u skladu sa stavom 1., sve zainteresirane strane dobit će priliku da učestvuju u postupku i da iznesu svoje mišljenje.
  3. Države članice poštuju pravo djeteta koje je odvojeno od jednog ili oba roditelja da održava lične odnose i neposredne kontakte sa oba roditelja na stalnoj osnovi, osim ako je to u suprotnosti sa najboljim interesima djeteta.
  4. U slučajevima kada je razdvajanje posljedica mjere koju je poduzela država članica, kao što su pritvor, zatvor, izgnanstvo, deportacija ili smrt (uključujući smrt koja iz bilo kog razloga nastupi dok je na brizi države) jednog ili oba roditelja ili djeteta, država članica će, na zahtjev, roditeljima, djetetu ili, ako je takav slučaj, drugom članu obitelji osigurati osnovne informacije o mjestu boravka odsutnog člana/članova obitelji ako davanje takve informacije ne ide na štetu dobrobiti djeteta. Države članice se nadalje staraju da podnošenje takvog zahtjeva samo po sebi ne povlači nikakve štetne posljedice za zainteresirano lice/lica.

Član 10.

1. U skladu sa obavezom država članica, shodno članu 9. stav 1., zahtjeve djeteta ili njegovih roditelja da uđe u državu članicu ili je napusti radi spajanja obitelji, države članice rješavaju na pozitivan, human i ekspeditivan način. Države članice, također, osiguravaju da podnošenje takvog zahtjeva ne povlači nikakve štetne posljedice za podnosioc zahtjeva ili članove njihove obitelji.
2. Dijete čiji roditelji žive u različitim državama ima pravo da održava lične veze i neposredne kontakte sa oba roditelja na stalnoj osnovi, osim pod izuzetnim okolnostima. U tom cilju i u skladu sa obavezom država članica, shodno članu 9. stav 2. države članice poštuju pravo djeteta i njegovih roditelja da napuste svaku zemlju, uključujući i vlastitu, kao i da uđu u svoju zemlju. Pravo na napuštanje svake zemlje podliježe samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su potrebna radi zaštite nacionalne sigurnosti, javnog reda (ordre public), javnog zdravlja i morala ili prava i sloboda drugih i koja su u skladu sa ostalim pravima priznatim u ovoj konvenciji.

Član 11.

1. Države članice poduzimaju mjere za borbu protiv nelegalnog transfera i nevraćanja djece iz inozemstva.
2. U tom cilju, države članice podstiču zaključivanje bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili pristupanje postojećim sporazumima.

Član 12.

1. Države članice osiguravaju djetetu koje je sposobno formirati svoje vlastito mišljenje pravo slobodnog izražavanja tog mišljenja o svim pitanjima koja se tiču djeteta, s tim što se mišljenju djeteta posvećuje dužna pažnja u skladu sa godinama života i zrelošću djeteta.
2. U tu svrhu, djetetu se posebno daje prilika da bude saslušano u svim sudskim i administrativnim postupcima koji se odnose na njega, bilo neposredno ili preko zastupnika ili odgovarajućeg organa, na način koji je u skladu sa proceduralnim pravilima nacionalnog zakona.

Član 13.

1. Dijete ima pravo na slobodu izražavanja koja obuhvaća i slobodu da traži, prima i daje informacije i ideje svih vrsta, bez obzira na granice, bilo usmeno ili pismeno ili preko štampe, umjetnosti ili nekog drugog medija po izboru djeteta.
2. Ostvarivanje ovog prava može da podliježe izvjesnim ograničenjima, ali samo onim koja su određena zakonom i koja su prijeko potrebna:
  - (a) radi poštovanja prava ili ugleda drugih; ili
  - (b) radi zaštite nacionalne sigurnosti, ili javnog reda (ordre public), ili javnog zdravlja ili morala.

Član 14.

1. Države članice poštuju pravo djeteta na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti.
2. Države članice poštuju prava i dužnosti roditelja i, ako je takav slučaj, zakonitih staratelja da usmjeravaju dijete u ostvarivanju njegovog prava na način koji je u skladu sa razvojem njegovih sposobnosti.
3. Sloboda ispoljavanja vjeroispovijesti ili uvjerenja može da podliježe samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su prijeko potrebna radi zaštite javne sigurnosti, reda, zdravlja ili morala ili osnovnih prava i sloboda drugih.

Član 15.

1. Države članice priznaju prava djeteta na slobodu udruživanja i slobodu mirnog okupljanja.
2. Ne mogu se nametnuti nikakva ograničenja na ostvarivanje ovih prava, osim onih koja su u skladu sa zakonom i koja su prijeko potrebna u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti ili javne sigurnosti, javnog reda (ordre public), zaštite javnog zdravlja ili morala ili zaštite prava i sloboda drugih.

Član 16.

1. Ni jedno dijete ne smije biti izloženo samovoljnom ili nezakonitom miješanju u njegov privatni i obiteljski život, dom ili ličnu prepisku, kao ni nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled.
2. Dijete ima pravo na zaštitu zakona od takvog miješanja ili napada.

Član 17.

Države članice priznaju značajnu ulogu sredstava javnog informiranja i omogućavaju pristup djeteta informacijama i materijalima iz različitih nacionalnih i međunarodnih izvora, posebno onih čiji je cilj unaprjeđenje njihovog socijalnog, duhovnog i moralnog dobra i fizičkog i mentalnog zdravlja. U tom cilju, države članice:

- (a) podstiču sredstva javnog informiranja da šire informacije i materijale od socijalnog i kulturnog interesa za dijete i u skladu sa duhom člana 29;
- (b) podstiču međunarodnu suradnju u proizvodnji, razmjeni i širenju takvih informacija i materijala iz različitih kulturnih, nacionalnih i međunarodnih izvora;
- (c) podstiču objavljivanje i širenje dječijih knjiga;
- (d) podstiču sredstva javnog informiranja da posvete posebnu pažnju lingvističkim potrebama djeteta koje pripada manjinskoj grupi ili koje je autohtonog porijekla;
- (e) podstiču razvoj odgovarajućih smjernica za zaštitu djeteta od informacija i materijala koji štete njegovom dobru, imajući u vidu odredbe članova 13. i 18.

Član 18.

1. Države članice uložiti će sve napore kako bi se uvažavalo načelo da oba roditelja imaju zajedničku odgovornost u podizanju i razvoju djeteta. Roditelji ili, u zavisnosti od slučaju, zakoniti staratelji imaju glavnu odgovornost za podizanje i razvoj djeteta. Interesi djeteta su njihova osnovna briga.
2. Radi garantiranja i unaprjeđenja prava sadržanih u ovoj konvenciji, države članice pružaju roditeljima i zakonitim starateljima odgovarajuću pomoć u obavljanju dužnosti odgajanja djeteta i osiguravaju razvoj institucija, objekata i službi za brigu o djeci.
3. Države članice poduzimaju sve odgovarajuće mjere kako bi osigurale da se djeca zaposlenih roditelja koriste uslugama dječijih ustanova i objekata.

Član 19.

1. Države članice poduzimaju sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mjere radi zaštite djeteta od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povreda ili zloupotrebe, zanemarivanja ili nemarnog odnosa, maltretiranja ili eksploatacije, uključujući i seksualnu zloupotrebu, dok je na brizi kod roditelja, zakonitih staratelja ili nekog drugog lica kome je povjerena briga o djetetu.
2. Takve zaštitne mjere treba da obuhvate, po potrebi, efikasne postupke za ustanovljavanje socijalnih programa za osiguranje podrške prijeko potrebne djetetu i onima kojima je povjerena briga o djetetu, kao i ostale oblike sprječavanja, utvrđivanja, prijavljivanja, prosljeđivanja, istrage, postupanja i praćenja slučajeva ovdje navedenog zlostavljanja djeteta i, po potrebi, obraćanja sudu.

Član 20.

1. Dijete koje je privremeno ili trajno lišeno obiteljske sredine ili kome, u njegovom najboljem interesu, nije dozvoljeno ostati u tom krugu ima pravo na posebnu zaštitu i pomoć države.
2. Države članice, u skladu sa svojim nacionalnim zakonima, osiguravaju alternativno staranje za takvo dijete.
3. Takvo staranje treba da obuhvaća, između ostalog, smještaj u drugu obitelj, kafalah prema islamskom pravu, usvojenje ili, ako je prijeko potrebno, smještaj u odgovarajuće ustanove za brigu o djeci. Pri razmatranju rješenja, treba obratiti dužnu pažnju i na činjenicu da je poželjan kontinuitet u podizanju djeteta, kao i na etničko, vjersko, kulturno i lingvističko porijeklo djeteta.

Član 21.

Države članice koje priznaju i/ili dozvoljavaju sistem usvojenje osiguravaju da najbolji interesi djeteta budu odlučujući:

- (a) osiguravaju da usvojenje djeteta odobrava samo nadležni organ koji utvrđuje, u skladu sa odnosnim zakonom i procedurama i na osnovu svih relevantnih i pouzdanih informacija, da se usvojenje dozvoljava s obzirom na položaj djeteta u vezi sa roditeljima, rođacima i zakonitim starateljima i, po potrebi, da su zainteresirana lica svjesno dala saglasnost za usvojenje na osnovu takvog savjeta koji može biti potreban;
- (b) priznaju da se međudržavno usvojenje može smatrati alternativnom mogućnošću brige o djetetu ako se dijete ne može smjestiti u drugu obitelj ili biti usvojeno ili ako se o njemu ne može voditi briga na pogodan način u zemlji njegovog porijekla;
- (c) osiguravaju da dijete na koje se odnosi međudržavno usvojenje uživa zaštitu i standarde jednake onima koji postoje u slučaju usvojenja u okviru jedne zemlje;

- (d) poduzimaju sve odgovarajuće mjere kako u slučaju međudržavnog usvojenja smještaj ne bi imao za posljedicu neopravdanu finansijsku korist za one koji u tome ne učestvuju;
- (e) unaprjeđuju, gdje je to pogodno, ciljeve ovog člana zaključivanjem bilateralnih ili multilateralnih aranžmana ili sporazuma i nastoje, u tom okviru, da smještaj djeteta u drugoj zemlji izvrše nadležni organi ili tijela.

Član 22.

1. Države članice poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi djetetu koje traži status izbjeglice ili koje se smatra izbjeglicom, u skladu sa odgovarajućim međunarodnim ili nacionalnim zakonom i procedurama, bez obzira na to da li je dijete u pratnji svojih roditelja ili nekog drugog lica ili ne, omogućile da dobije odgovarajuću zaštitu i humanitarnu pomoć u ostvarivanju prava sadržanih u ovoj konvenciji i u drugim međunarodnim instrumentima o pravima čovjeka ili o humanitarnim pitanjima čije su članice pomenute države.
2. U tom cilju, države članice, ako smatraju za shodno, učestvuju u svim naporima Ujedinjenih naroda i drugih nadležnih međuvladinih ili nevladinih organizacija koje surađuju sa Ujedinjenim narodima, u cilju zaštite i pružanja pomoći takvom djetetu i nalaženja roditelja ili drugih članova obitelji djeteta izbjeglice radi pribavljanja informacija prijeko potrebnih za spajanje sa njegovom obitelji. U slučajevima kada se ne mogu pronaći roditelji niti ostali članovi obitelji, djetetu se pruža jednaka zaštita kao i svoj drugoj djeci koja su stalno ili privremeno lišena obiteljskog kruga iz bilo kog razloga, kako je to navedeno u ovoj konvenciji.

Član 23.

1. Države članice priznaju da mentalno zaostalo ili fizički invalidno dijete treba da uživa pun i dostojan život, u uvjetima kojima se osigurava njegovo dostojanstvo, podstiče samostalnost i olakšava aktivno učešće djeteta u zajednici.
2. Države članice uvažavaju pravo invalidnog djeteta na posebnu njegu i podsticat će i osiguravati pomoć djetetu koje zato ispunjava uvjete i onima koji su odgovorni za staranje o njemu, a za koju je podnesen zahtjev, zavisno od raspoloživih sredstava i koja odgovara stanju djeteta i uvjetima roditelja ili drugih lica koja se staraju o djetetu.
3. Uvažavajući posebne potrebe invalidnog djeteta, pomoć u skladu sa stavom 2. pruža se besplatno, uvijek kad je to moguće, imajući u vidu finansijska sredstva roditelja ili drugih lica koja se staraju o djetetu, i koja je tako osmišljena da invalidno dijete ima efikasan pristup i dobija obrazovanje, obuku, usluge zdravstvene zaštite i rehabilitacije, pripremu za zapošljavanje i mogućnost rekreacije na način koji doprinosi ostvarivanju što potpunije društvene integracije i ličnog razvoja djeteta, uključujući kulturni i duhovni razvoj.
4. Države članice unaprjeđuju, u duhu međunarodne suradnje, razmjenu odgovarajućih informacija u oblasti preventivne zaštite zdravlja i medicinskog, psihološkog i funkcionalnog liječenja invalidnog djeteta, uključujući i širenje i dostupnost informacija u vezi sa metodama obuke u cilju rehabilitacije i stručnog osposobljavanja, kako bi se državama članicama omogućilo da poboljšaju svoje mogućnosti i vještine i prošire svoja iskustva u tim oblastima. U tom cilju, posebna pažnja poklanja se potrebama zemalja u razvoju.

Član 24.

1. Države članice priznaju pravo djeteta na najviši nivo zdravstvene i medicinske zaštite i na rehabilitaciju. Države članice će nastojati da ni jednom djetetu ne bude uskraćeno pravo na takvu zdravstvenu zaštitu.
2. Države članice će se zalagati za potpuno ostvarivanje ovog prava i, posebno poduzimati odgovarajuće mjere za:
  - (a) smanjenje smrtnosti dojenčadi i djece;
  - (b) osiguranje prijeko potrebne medicinske pomoći i zdravstvene zaštite svoj djeci, s naglaskom na razvoj primarne zdravstvene zaštite;
  - (c) suzbijanje bolesti i pothranjenosti, uključujući u okviru primarne zdravstvene zaštite, između ostalog primjenu lako dostupne tehnologije i osiguravajući adekvatne hranljive namirnice i čistu vodu za piće, uzimajući u obzir opanost i rizik zagađenja životne okoline.
  - (d) osiguranje odgovarajuće zaštite majke prije i poslije rođenja djeteta;
  - (e) omogućavanje svim segmentima društva, posebno roditeljima i djeci, da budu informirani i da im se pruži podrška u korištenju osnovnih znanja o zdravlju, ishrani djeteta, prednostima dojenja, higijeni i higijenskim uvjetima životne sredine, kao i sprječavanju nesreća;
  - (f) razvoj preventivne zdravstvene zaštite, savjete roditeljima i obrazovanje i pružanje usluga u vezi s planiranjem obitelji.
3. Države članice poduzimaju sve efikasne i odgovarajuće mjere za ukidanje tradicionalne prakse koja šteti zdravlju djece.
4. Države članice preuzimaju na sebe obavezu da unaprjeđuju i podstiču međunarodnu suradnju u cilju postepenog postizanja potpune realizacije prava iz ovog člana. U tom pogledu, posebno će se uzeti u obzir potrebe zemalja u razvoju.

Član 25.

Države članice uvažavaju pravo djeteta, koje su nadležni organi zbrinuli radi staranja, zaštite ili liječenja njegovog fizičkog ili mentalnog zdravlja, na periodične provjere liječenja koje se osiguravaju djetetu i svih ostalih okolnosti od značaja za njegovo zbrinjavanje.

Član 26.

1. Države članice uvažavaju pravo svakog djeteta da koristi socijalnu zaštitu, uključujući socijalno osiguranje, i poduzimaju sve mjere prijeko potrebne za puno ostvarivanje tog prava u skladu s nacionalnim zakonima.
2. Ove povlastice treba da budu priznate, ako to odgovara, uzimajući u obzir sredstva i uvjete djeteta i lica koja su odgovorna za izdržavanje djeteta, kao i sve ostale uvjete značajne za zahtjeve za povlastice koje podnese dijete ili koji se podnesu u njegovo ime.

Član 27.

1. Države članice priznaju pravo svakog djeteta na životni standard primjeren fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju djeteta.
2. Roditelj(i) ili druga lica odgovorna za dijete imaju prvenstveno odgovornost da, u okviru svojih sposobnosti i finansijskih mogućnosti, osiguraju životne uvjete potrebne za razvoj djeteta.
3. Države članice, u skladu sa nacionalnim uvjetima i svojim mogućnostima, poduzimaju odgovarajuće mjere za pomoć roditeljima i drugim licima odgovornim za dijete, radi ostvarivanja ovog prava i, u slučaju potrebe, osiguravaju materijalnu pomoć i programe pomoći, posebno u pogledu ishrane, odjeće i stanovanja.
4. Države članice poduzimaju sve odgovarajuće mjere kako bi osigurale da dijete dobije izdržavanje od roditelja ili drugih lica koja su finansijski odgovorna za dijete, kako u okviru države članice tako i iz inozemstva. Posebno, ako lice koje je finansijski odgovorno za dijete ne živi u istoj državi u kojoj i dijete, države članice podstiču pristupanje međunarodnim sporazumima, odnosno zaključenja takvih sporazuma, kao i drugih odgovarajućih aranžmana.

Član 28.

1. Države članice priznaju pravo djeteta na obrazovanje i, radi postepenog ostvarenja tog prava na osnovu jednakih mogućnosti, posebno:
  - (a) proglašavaju osnovno obrazovanje obaveznim i besplatnim za sve;
  - (b) podstiču razvoj različitih oblika srednjoškolskog obrazovanja, uključujući opće i stručno obrazovanje, koje je dostupno svoj djeci i poduzimaju odgovarajuće mjere kao što su uvođenje besplatnog obrazovanja i pružanja finansijske pomoći u slučaju potrebe;
  - (c) svima omogućavaju sticanje visokog obrazovanja na osnovu sposobnosti, koristeći prikladna sredstva;
  - (d) svoj djeci stavljaju na raspolaganje obrazovne i stručne informacije i usluge profesionalne orijentacije;
  - (e) poduzimaju mjere za podsticaj redovnog pohađanja škole i smanjenja ispisivanja iz škole.
2. Države članice poduzimaju sve odgovarajuće mjere kako bi se disciplina u školama mogla provoditi na način koji je u skladu sa ljudskim dostojanstvom djeteta i ovom konvencijom.
3. Države članice unaprjeđuju i podstiču međunarodnu suradnju o pitanjima koja se odnose na obrazovanje, posebno radi doprinosa eliminaciji neznanja i nepismenosti u svijetu i olakšanja pristupa nauci, tehničkom znanju i savremenim metodama nastave. U tom pogledu, posebna pažnja se poklanja zemljama u razvoju.

Član 29.

1. Države članice saglasne su da obrazovanje djeteta treba da bude usmjereno na:
  - (a) razvoj ličnosti djeteta i razvoj obdarenosti i mentalnih i fizičkih sposobnosti do krajnjih granica;
  - (b) razvoj poštovanja prava čovjeka i osnovnih sloboda, kao i poštovanje principa sadržanih u Povelji Ujedinjenih naroda;
  - (c) razvoj poštovanja roditelja djeteta, njegovog kulturnog identiteta, jezika i vrijednosti, nacionalnih vrijednosti zemlje u kojoj dijete živi i zemlje iz koje ono potiče, kao i civilizacija koje su različite od njegove;
  - (d) pripremu djeteta za odgovoran život u slobodnom društvu, u duhu razumijevanja, mira, tolerancije, jednakosti spolova i prijateljstva među svim narodima, etničkim, nacionalnim i vjerskim grupama i licima autohtonog porijekla;
  - (e) razvoj poštovanja prirodne sredine.
2. Ni jedna odredba ovog člana kao ni člana 28. ne smije se tumačiti tako da se ograničava sloboda pojedinca i tijela da osnivaju i upravljaju obrazovnim ustanovama, imajući uvijek u vidu poštovanje principa izloženih u stavu 1. ovog člana i pod uvjetom da je obrazovanje u takvim institucijama u skladu sa minimalnim standardima koje može propisati država.

Član 30.

U onim državama u kojima postoje etničke, vjerske ili jezičke manjine ili lica autohtonog porijekla, dijete koje pripada takvoj manjini ili je autohtonog porijekla ne smije biti lišeno prava, u zajednici sa ostalim pripadnicima grupe, na svoju kulturu, ispovijedanja svoje vjere i vršenja vjerskih obreda ili upotrebu svog jezika.

Član 31.

1. Države članice priznaju pravo djeteta na odmor i slobodno vrijeme, na igru i rekreaciju koja odgovara uzrastu djeteta i slobodno učešće u kulturnom životu i umjetnosti.
2. Države članice poštuju i unaprjeđuju pravo djeteta na puno učešće u kulturnom i umjetničkom životu i podstiču pružanje odgovarajućih i jednakih mogućnosti za kulturne, umjetničke, rekreativne i slobodne aktivnosti.

Član 32.

1. Države članice priznaju pravo djeteta na zaštitu od ekonomske eksploatacije i rada na poslu koji može biti opasan ili ometati obrazovanje djeteta ili štetiti zdravlju djeteta, odnosno njegovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom ili socijalnom razvoju.
2. Države članice poduzimaju zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mjere za primjenu odredaba ovog člana. U tom cilju, a imajući u vidu odgovarajuće odredbe drugih međunarodnih instrumenata, države članice posebno:
  - (a) određuju minimalnu starost za zapošljavanje;
  - (b) osiguravaju reguliranje radnog vremena i uvjete rada;
  - (c) određuju odgovarajuće kazne ili druge sankcije kako bi se osigurala efikasna primjena odredaba ovog člana.

Član 33.

Države članice poduzimaju sve odgovarajuće mjere, uključujući zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mjere, za zaštitu djece od nelegalne upotrebe opojnih droga i psihotropnih supstanci, kako je definirano odgovarajućim međunarodnim ugovorima, i za sprječavanje korištenja djece u nelegalnoj proizvodnji i trgovini tim supstancama.

Član 34.

Države članice obavezuju se zaštititi dijete od svih oblika seksualnog izrabljivanja i seksualne zloupotrebe. U tom cilju, države članice posebno poduzimaju sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere za sprječavanje:

- (a) navođenja ili prisiljavanja djeteta da učestvuje u nezakonitim seksualnim aktivnostima;
- (b) eksploatatorskog korištenja djece u prostituciji ili drugim nezakonitim seksualnim radnjama;
- (c) eksploatatorskog korištenja djece u pornografskim predstavama i časopisima.

Član 35.

Države članice poduzimaju sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere za sprječavanje nasilnog odvođenja, prodaje ili trgovine djecom u bilo kom cilju i u bilo kom obliku.

Član 36.

Države članice štite dijete od svih drugih oblika eksploatacije štetne za dijete.

Član 37.

Države članice osiguravaju da:

- (a) ni jedno dijete ne bude izloženo mučenju ili drugih okrutnim, neljudskim ili ponižavajućim postupcima ili kazni. Smrtna kazna i doživotna robija bez mogućnosti puštanja na slobodu ne može se izreći za krivična djela koja su učinila lica mlađa od osamnaest godina;
- (b) ni jedno dijete ne može biti lišeno slobode nezakonito ili samovoljno. Hapšenje, pritvor ili zatvor za dijete mora biti u skladu sa zakonom i koristiti se samo kao posljednja moguća mjera i za najkraće moguće vrijeme;
- (c) sa djetetom lišenim slobode postupa se tako što se poštuje dostojanstvo ljudske ličnosti, kao i na način kojim se uzimaju u obzir potrebe lica njegovih godina. Svako dijete lišeno slobode odvaja se od odraslih, osim ako se ne smatra da je to u najboljem interesu djeteta i ima pravo održavati kontakt sa svojom obitelji preko pisama i posjeta, osim u izuzetnim slučajevima;
- (d) svako dijete lišeno slobode ima pravo na hitnu pravnu i drugu odgovarajuću pomoć, pravo da pred sudom ili drugim nadležnim, nezavisnim i nepristrasnim organom postavi pitanje zakonitosti lišavanja slobode, kao i pravo na hitnu odluku o tom pitanju.

Član 38.

1. Države članice obavezuju se da poštuju i osiguravaju poštovanje pravila međunarodnog humanitarnog prava koja se primjenjuju na njih u oružanim sukobima, a koje se odnose na dijete.
2. Države članice poduzimaju sve praktično izvodljive mjere kako lica koja još nisu navršila petnaest godina života ne bi neposredno učestvovala u sukobima.

3. Države članice se uzdržavaju od regrutiranja u oružane snage lica koja još nisu navršila petnaest godina života. Pri regrutiranju onih lica koja su navršila petnaest godina života ali ne osamnaest, države članice nastoje da daju prednost najstarijima.
4. U skladu sa obavezama na osnovu međunarodnog humanitarnog prava da štite civilno stanovništvo u oružanim sukobima, države članice poduzimaju sve praktično izvodljive mjere kako bi osigurale zaštitu i brigu o djeci pogođenoj oružanim sukobom.

Član 39.

Države članice poduzimaju sve odgovarajuće mjere za bolji fizički i psihički oporavak i socijalnu reintegraciju djeteta koje je žrtva nekog oblika zanemarivanja, eksploatacije, zloupotrebe, mučenja ili nekog drugog oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja ili oružanih sukoba. Takav oporavak i reintegracija se odvija u sredini koja podstiče zdravlje, samopoštovanje i dostojanstvo djeteta.

Član 41.

1. Države članice priznaju pravo svakog djeteta za koje se tvrdi ili koje je optuženo ili za koje je priznato da je prekršilo krivični zakon da se s njim postupa na način kojim se podstiču njegovo osjećanje dostojanstva i vrijednosti, što jača njegovo poštovanje prava čovjeka i osnovne slobode drugih i pri čemu se uzimaju u obzir uzrast djeteta i želja da se poboljša njegova reintegracija i da ono preuzme konstruktivnu ulogu u društvu.
2. U tom cilju, imajući u vidu odgovarajuće odredbe međunarodnih instrumenata, države članice posebno osiguravaju da se:
  - (a) ni za jedno dijete neosnovano ne tvrdi, da ne bude optuženo ili da ne prizna da je prekršilo krivični zakon zbog djela ili propusta koji nisu zabranjeni nacionalnim ili međunarodnim zakonima u vrijeme kada su učinjeni;
  - (b) svakom djetetu za koje se tvrdi ili koje je optuženo za kršenje krivičnog zakona daju bar sljedeće garancije:
    - (i) da se smatra nevinim dok se krivica ne dokaže po zakonu;
    - (ii) da bude odmah i direktno obaviješteno o optužbama protiv njega i ukoliko je potrebno preko njegovih roditelja ili zakonskih staratelja i da ima pravnu ili drugu odgovarajuću pomoć u pripremi i prezentiranju svoje odbrane;
    - (iii) da se postupak vodi bez zakašnjenja od strane nadležnog, nezavisnog i nepristrasnog organa ili sudskog tijela, u pravičnom saslušanju u skladu sa zakonom, u prisustvu pravne ili druge odgovarajuće pomoći, i osim ukoliko se ne smatra da to nije u interesu djeteta, posebno uzimajući u obzir njegove godine, ili položaj njegovih roditelja ili zakonskih staratelja;
    - (iv) da ne bude prisiljeno da svjedoči ili da prizna krivicu; da se ispituje ili da budu ispitani svjedoci druge strane i da se osigura učešće i ispitivanje njegovih svjedoka pod jednakim uvjetima;
    - (v) da ukoliko se smatra da je prekršilo krivični zakon, ovu odluku i svaku dosuđenu mjeru koja iz toga proizilazi, ponovo razmatra viši, nadležni, nezavisni i nepristrasni organ ili sudsko tijelo u skladu sa zakonom;
    - (vi) da ima besplatnu pomoć prevodioca ukoliko dijete ne može da razumije ili ne govori jezik koji se koristi;
    - (vii) da se poštuju njegova privatnost na svim nivoima postupka.
3. Države članice će nastojati da podstiču donošenje zakona, postupaka, uspostavljanje organa i ustanova primjenljivih na djecu za koju se tvrdi, koja su optužena i za koju se smatra da su prekršila krivični zakon, a posebno:
  - (a) utvrđivanje najniže starosti ispod koje djeca ne mogu biti smatrana sposobnim za kršenje krivičnog zakona;
  - (b) kad god je moguće i poželjno, mjere za postupanje sa takvom djecom, bez pribjegavanja sudskom postupku, s tim da ljudska prava i zakonska zaštita budu u potpunosti poštovana.
4. Raznolikost raspoloživih mogućnosti kao što su briga, savjetovanje, nadzor, pravno zastupanje; uvjetno kažnjavanje; prihvat; obrazovanje i programi stručnog usmjerenja i druge mogućnosti institucionalne brige bit će na raspolaganju da bi se osiguralo da se sa djecom postupa na način koji odgovara njihovom dobru i koji je proporcionalan i okolnostima i učinjenom djelu.

Član 41.

Ni jedna odredba ove konvencije neće uticati na bilo koje druge odredbe koje više doprinose ostvarivanju prava djeteta, a koje se eventualno nalaze:

- (a) u zakonima države članice ili
- (b) u međunarodnom pravu koje ta država primjenjuje.

DIO II.

Član 42.

Države članice obavezuju se da s principima i odredbama Konvencije što šire i na odgovarajući i aktivan način upoznaju kako odrasla lica tako i djecu.

Član 43.

1. Radi razmatranja postignutog napretka država članica u izvršavanju obaveza preuzetih na osnovu ove konvencije, osniva se Komitet za prava djeteta koji vrši funkcije navedene u daljem tekstu.
2. Komitet sačinjava deset eksperata visokih moralnih kvaliteta i priznate kompetentnosti u oblasti na koju se odnosi ova konvencije. Članove Komiteta biraju države članice iz redova svojih državljana i oni obavljaju svoje dužnosti u ličnom svojstvu, pri čemu se vodi računa o podjednakoj geografskoj zastupljenosti, kao i o glavnim pravnim sistemima.
3. Članovi Komiteta biraju se tajnim glasanjem sa liste lica koja nominiraju države članice. Svaka država članica može nominirati jedno lice iz redova svojih državljana.
4. Prvi izbori za Komitet održavaju se najkasnije šest mjeseci nakon datuma stupanja na snagu ove konvencije, a nakon toga svake druge godine. Najmanje četiri mjeseca prije datuma svakih izbora, Generalni sekretar Ujedinjenih naroda upućuje pismo državama članicama pozivajući ih da podnesu svoje nominacije u roku od dva mjeseca. Generalni sekretar nakon toga pripremi listu svih tako nominiranih lica prema abecednom redu, naznačujući i države članice koje su ih nominirale i podnosi je državama članicama ove konvencije.
5. Izbori se održavaju na sastancima država članica koje saziva Generalni sekretar u sjedištu Ujedinjenih naroda. Na tim sastancima na kojima kvorum čine dvije trećine država članica, u Komitet se biraju lica koja dobiju najveći broj glasova i apsolutnu većinu glasova predstavnika država članica koji su prisutni i koji glasaju.
6. Članovi Komiteta biraju se na period od četiri godine. Mogu se ponovo birati ako budu ponovo nominirani. Mandat petorice članova izabranih na prvim izborima ističe nakon dvije godine. Odmah nakon prvih izbora, imena te petorice članova žrijebom utvrđuje predsjedavajući sastanka.
7. Ako neki član Komiteta umre ili podnese ostavku ili izjavi da iz nekog drugog razloga ne može više da obavlja dužnost u Komitetu, država članica koja je nominirala tog člana imenuje drugog eksperta iz redova svojih državljana na isto mjesto za preostali dio mandata u zavisnosti od odobrenja Komiteta.
8. Komitet utvrđuje svoj poslovnik.
9. Komitet bira svoje funkcionere na period od dvije godine.
10. Sastanci Komiteta obično se održavaju u sjedištu Ujedinjenih naroda ili u nekom drugom pogodnom mjestu koje odredi Komitet. Komitet se obično sastaje jednom godišnje. Dužina trajanja sastanka Komiteta određuje se i, po potrebi, preispituje na sastanku država članica ove konvencije, u zavisnosti od saglasnosti Generalne skupštine.
11. Generalni sekretar Ujedinjenih naroda osigurava potrebno osoblje i uvjete za efikasno obavljanje funkcija Komiteta na osnovu ove konvencije.
12. Uz saglasnost Generalne skupštine, članovi Komiteta osnovanog na osnovu ove konvencije primaju plaću iz sredstava Ujedinjenih naroda pod uvjetima koje odredi Skupština.

Član 44.

1. Države članice obavezuju se da Komitet preko Generalnog sekretara Ujedinjenih naroda podnose izvještaje o mjerama koje su usvojile, a koje doprinose ostvarivanju prava koja su ovdje priznata, kao i o napretku postignutom u ostvarivanju tih prava:
  - (a) u roku od dvije godine od stupanja Konvencije na snagu u državama članicama;
  - (b) nakon toga, svakih pet godina.
2. U izvještajima pripremljenim u skladu s ovim članom ukazat će se na faktore i teškoće, ako ih ima, koji utiču na stepen ostvarivanja obaveza po ovoj konvenciji. Izvještaji treba da sadrže dovoljno informacija na osnovu kojih će Komitet imati potpun uvid u primjenu Konvencije u odnosnoj zemlji.
3. Država članica koja je podnijela sveobuhvatan prvi izvještaj Komitetu ne mora u svojim narednim izvještajima koji se podnose u skladu sa stavom 1. (b) ponavljati osnovne informacije koje je prethodno već dala.
4. Komitet može zatražiti od država članica dodatne informacije koje se odnose na primjenu Konvencije.
5. Komitet podnosi Generalnoj skupštini, preko Ekonomskog i socijalnog savjeta, svake dvije godine izvještaje o svojim aktivnostima.
6. Države članice stavljaju izvještaje na uvid javnosti u svojim zemljama.

Član 45.

Radi podsticanja efikasne primjene Konvencije i ohrabivanja međunarodne suradnje u oblasti o kojoj je riječ u ovoj konvenciji:

- (a) specijalizirane agencije, UNICEF i drugih organi Ujedinjenih naroda imaju pravo na prisustvo svog predstavnika prilikom razmatranja primjene onih odredaba ove konvencije koje su u njihovoj nadležnosti. Komitet može pozvati specijalizirane agencije, UNICEF i druge organe Ujedinjenih

naroda da podnesu izvještaje o primjeni Konvencije u oblastima koje su u okviru njihovih aktivnosti;

- (b) Komitet, ako smatra za shodno, dostavlja specijaliziranim agencijama, UNICEF-u, i drugim nadležnim tijelima izvještaje država članica koji sadrže zahtjev ili ukazuju na potrebu za stručnim savjetima ili pomoći, zajedno sa eventualnim zapažanjima i prijedlozima u vezi s tim molbama ili potrebama;
- (c) Komitet može dati preporuku Generalnoj skupštini da zamoli Generalnog sekretara da u ime Komiteta poduzme studije o konkretnim pitanjima koja se odnose na pravo djeteta;
- (d) Komitet može davati prijedloga i opće preporuke koje se zasnivaju na informacijama primljenim u skladu sa članovima 44. i 45. ove konvencije. Takvi prijedlozi i opće preporuke dostavljaju se zainteresiranim državama članicama, a Generalna skupština se o njima obavještava uz eventualne komentare država članica.

DIO III.

Član 46.

Ova konvencija je otvorena za potpisivanje svim državama.

Član 47.

Konvencija podliježe ratifikaciji. Instrumenti o ratifikaciji deponiraju se kod Generalnog sekretara Ujedinjenih naroda.

Član 48.

Ova konvencija ostaje otvorena za pristupanje svim državama. Instrumenti o pristupanju deponiraju se kod Generalnog sekretara Ujedinjenih naroda.

Član 49.

1. Ova konvencija stupa na snagu tridesetog dana od datuma deponiranja dvadesetog instrumenta o ratifikaciji ili instrumenta o pristupanju kod Generalnog sekretara Ujedinjenih naroda.
2. Za svaku državu koja ratificira Konvenciju ili joj pristupi nakon deponiranja dvadesetog instrumenta o ratifikaciji ili instrumenta o pristupanju, Konvencija stupa na snagu tridesetog dana od datuma deponiranja instrumenta o ratifikaciji ili instrumenta o pristupanju.

Član 50.

1. Svaka država članica može predložiti amandman i podnijeti ga Generalnom sekretaru Ujedinjenih naroda. Generalni sekretar nakon toga dostavlja predloženi amandman državama članicama uz molbu da naznače da li su za konferenciju država članica radi razmatranja i glasanja o prijedlozima. U slučaju da se u roku od četiri mjeseca od datuma dostavljanja takvog amandmana najmanje jedna trećina država članica izjasni za konferenciju, Generalni sekretar saziva konferenciju pod pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda. Svi amandmani koje usvoje većina država članica koje su prisutne i koje glasaju na konferenciji, podnose se na odobrenje Generalnoj skupštini.
2. Amandman usvojen u skladu sa stavom 1. ovog člana stupa na snagu nakon odobrenja Generalne skupštine Ujedinjenih naroda i prihvaćanja od strane dvije trećine država članica.
3. Kada stupi na snagu, amandman postaje obavezan za one države članice koje su ga prihvatile, a ostale države članice i dalje obavezuju one odredbe ove konvencije i svi eventualni amandmani prihvaćeni ranije.

Član 51.

1. Generalni sekretar Ujedinjenih naroda prima i dostavlja svim državama tekst o rezervama koje izraze države u vrijeme ratifikacije ili pristupanja.
2. Rezerva koja nije u skladu s ciljem i namjenom ove konvencije nije dozvoljena.
3. Rezerve se mogu povući u bilo koje vrijeme pismenim obavještenjem upućenim Generalnom sekretaru Ujedinjenih naroda, koji o tome obavještava sve države. Takvo obavještenje stupa na snagu na dan kada ga primi Generalni sekretar.

Član 52.

Država članica može otkazati ovu konvenciju pismenim obavještenjem Generalnom sekretaru Ujedinjenih naroda. Otkaz stupa na snagu godinu dana nakon što Generalni sekretar primi ovo obavještenje.

Član 53.

Generalni sekretar Ujedinjenih naroda je određen za depozitara Konvencije.

Član 54.

Original ove konvencije, čiji su tekstovi na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku podjednako vjerodostojni, deponira se kod Generalnog sekretara Ujedinjenih naroda.

U potvrdu čega dole potpisani opunomoćnici, propisno ovlašteni od njihovih vlada, potpisali su ovu konvenciju.